

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/179/2021
Identifikačné číslo spisu:	4407203111
Dátum vydania rozhodnutia:	12.07.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Bajánková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:4407203111.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstvo Nitra, Nitra, Nám. J. Pavla II. 7, zastúpenej advokátom JUDr. Svoradom Petruškom, Nitra, Kupecká 18, proti žalovanému LESY Slovenskej republiky, š. p., Banská Bystrica, Banská Bystrica, Námestie SNP 8, o vydanie a navrátenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam a iné, vedenom na Okresnom súde Nové Zámky pod sp. zn. 9C/56/2007, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 10. októbra 2018 sp. zn. 5Co/200/2017, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalobkyni priznáva náhradu trov dovolacieho konania voči žalovanému v plnom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Žalobkyňa sa žalobou podanou na Okresnom súde Nové Zámky (ďalej ako „súd prvej inštancie“) domáhala podľa § 2 ods. 2 zák. č. 161/2005 Z. z. o navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam, cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam (ďalej ako „zákon č. 161/2005 Z. z.“ alebo ako „zákon o cirkevných reštitúciách“) navrátenia a vydania vlastníctva k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v kat. území I., zapísaných na Okresnom úrade Nové Zámky, odbore katastrálnom, v katastri nehnuteľností registra „C“, vedených v PKV č. 78, kat. územie I. spolu s dokumentáciou, ktorá k nim prislúcha, do troch dní od právoplatnosti rozsudku.

2. Súd prvej inštancie rozsudkom z 23. januára 2017 č. k. 9C/56/2007-1054 rozhodol, že žalovaný je povinný vydať a navrátiť žalobkyni vlastníctvo k nehnuteľnostiam parc. č. XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 1079 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 201639 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 364633 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 1006933 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: tr. trávny porast o výmere 33909 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: ostatné plochy o výmere 2586 m², parc. č. XXXX/X., druh pozemku: lesný pozemok o výmere 196316 m², parc. č. XXXX/X, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 387400 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 93046 m², parc. č.

XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 3953 m2, parc. č. XXXX., druh pozemku: tr. trávny porast o výmere 25626 m2, parc. č. XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 57518 m2, parc. č. XXXX., druh pozemku: ostatné plochy o výmere 4470 m2, parc. č. XXXX, druh pozemku: ostatné plochy o výmere 1532 m2, parc. č. XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 13329 m2, parc. č. XXXX., druh pozemku: lesný pozemok o výmere 481 m2, parc. č. XXXX, druh pozemku: ostatné plochy o výmere 730 m2, parc. č. XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 1064 m2, parc. č. XXXX, druh pozemku: ostatné plochy o výmere 1327 m2, parc. č. XXXX., druh pozemku: lesný pozemok o výmere 473874 m2, parc. č. XXXX, druh pozemku: ostatné plochy o výmere 569 m2, parc. č. XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 4374 m2, parc. č. XXXX, druh pozemku: ostatné plochy o výmere 148 m2, parc. č. XXX, druh pozemku: tr. trávne porasty o výmere 9233 m2, zapísané na LV č. XXXX pre kat. územie I., vedené Okresným úradom Nové Zámky, katastrálnym odborom, ako parcely registra „E“ parc. č. XXXX., druh pozemku: lesný pozemok o výmere 2244 m2, parc. č. XXXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 17922 m2, parc. č. XXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 4061 m2, parc. č. XXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 687 m2, parc. č. XXX, druh pozemku: lesný pozemok o výmere 2233 m2, zapísané na LV č. XXX pre kat. územie I., vedené Okresným úradom Nové Zámky, katastrálnym odborom ako parcely registra „E“, spolu s nasledovnou dokumentáciou: plán starostlivosti o lesy, všeobecnú časť plánu starostlivosti o lesy, opis porastov, plán hospodárskych opatrení, plochovú tabuľku, prehľadové tabuľky, obrysovú a porastovú mapu, ťažbovú mapu, evidenčnú časť programu starostlivosti o lesy, prieskum a plán lesnej dopravnej siete, prieskum a plán zahrádzania bystrín v lesoch, plán lesno-technických meliorácií, ekonomický prieskum vrátane vyčíslenia dosahov osobitného spôsobu hospodárenia a ocenenia lesného majetku, do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Zároveň priznal žalobkyni nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

2.1. Súd prvej inštancie v odôvodnení rozsudku uviedol, že Ostrihomskú kapitolu, ktorá pôvodne podliehala pod jurisdikciu Ostrihomskej arcidiecézy, je potrebné považovať za útvar rímskokatolíckej cirkvi, status ktorého je upravený normami kanonického práva. Poznamenal, že v súčasnosti tento pôvodný subjekt už neexistuje, a teda sa jedná o právneho predchodcu žalobkyne, čím je daná aktívna legitimácia žalobkyne. Uviedol, že žalobkyňa je štátom registrovanou cirkvou so sídlom v Slovenskej republike podľa § 22 odsek 1 zákona č. 308/1990 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností. Rímskokatolícka cirkev bola vlastníkom nehnuteľností, ktoré boli v čase odňatia štátom vedené v pozemkových knihách na Ostrihomské arcibiskupstvo, alebo iný zahraničný právny subjekt rímskokatolíckej cirkvi. Čo sa týka vecnej pasívnej legitimácie žalovaného konštatoval, že žalovaný v súlade s ustanovením § 4 odsek 1 zákona o cirkevných reštitúciách, je právnickou osobou, ktorý ku dňu účinnosti tohto zákona spravuje nehnuteľné veci vo vlastníctve Slovenskej republiky podľa listov vlastníctva č. XXXX a č. XXX kat. územia I., čo bolo jednoznačne preukázané dôkazmi zo strany žalobkyne, a teda žalovaný je pasívne vecne legitimovanou povinnou osobou podľa § 4 odsek 1 zákona o cirkevných reštitúciách. Okrem iného uviedol, že o tejto skutočnosti niet pochyb aj vzhľadom na to, že na LV č. XXX je poznačený ako správca SPF, ktorý údaj ale nie je relevantný z dôvodu, že SPF nemôže v súlade so zákonom o správe štátneho majetku spravovať nehnuteľnosti vo vlastníctve štátu s označením druhu pozemku ako lesné pozemky. Lesné pozemky vo vlastníctve SR môže zo zákona spravovať len štátny podnik Lesy SR. Preto žalobkyňa dostatočne preukázala výzvou, ktorú doručila Lesom SR, š. p., že ju doručila povinnej osobe, a táto výzva bola postačujúca, v rámci ktorej žalobkyňa uviedla dôvod, akým spôsobom prešli nehnuteľnosti z PKV č. 78 do vlastníctva štátu, a to podľa ustanovenia § 3 odsek 1 písmeno c/ zákona o cirkevných reštitúciách odňatím bez náhrady v zmysle zákona č. 142/1947 Zb. o revízii prvej pozemkovej reformy, čo osvedčuje samotný zápis v pripojenej pozemnoknižnej vložke a tento dôvod je možné zistiť aj z PKV č. 78, ktorá bola pripojená k výzve, z ktorej vyplýva, že ako vlastníkom týchto nehnuteľností bolo Ostrihomské arcibiskupstvo. Vo vzťahu k námietke žalovaného, že žalobkyňa nepreukázala reštitučný titul, súd prvej inštancie uviedol, že z hľadiska prechodu sporného majetku zo žalobkyne na štát, resp. jeho orgán bol rozhodujúci dátum súpisu majetku podliehajúceho režimu zák. č. 142/1947 Zb. vykonaný aj v pzkn. vl. č. 78 v konaní vedenom na okresnom súde pod poradovým číslom 48 a 49 z 30. júna 1948 a 25. júla 1948, a to bez ohľadu na nezachované rozhodnutie o odňatí žiadaného majetku žalobkyni, pretože tento majetok držal a užíval ho odvtedy (nepretržite a bez akýchkoľvek pochybností) štát, (resp. jeho orgány a organizácie) až do účinnosti reštitučného zákona. Súd prvej inštancie záverom uviedol, že všetky ďalšie námietky zo

strany žalovaného nemajú žiadny základ, pretože sú riešené v množstve rozhodnutí všeobecných súdov a Ústavného súdu SR ako aj Najvyššieho súdu SR, preto nie je dôvod sa k nim bližšie vyjadrovať a vôbec tieto námietky nie sú opodstatnené, pretože aktuálne existujú rozhodnutia, ktoré nekorešpondujú s právnym názorom žalovanej strany. Na základe uvedeného súd prvej inštancie rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokoch rozhodnutia.

3. Proti uvedenému rozhodnutiu podal žalovaný odvolanie. Krajský súd v Nitre (ďalej ako „odvolací súd“) rozsudkom z 10. októbra 2018 sp. zn. 5Co/200/2017 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a žalobkyni voči žalovanému nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že v prejednávanej veci súd prvej inštancie pri rozhodovaní o uplatnenej žalobe žalobkyne voči žalovanému týkajúcej sa vydania a navrátenia vlastníctva k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v kat. území I. zapísaných na LV č. XXXX a č. XXX v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav, ktorý následne aj správne posúdil podľa príslušných ustanovení hmotnoprávneho predpisu (§ 1, § 2 ods. 1, § 3 ods. 1 písm. c/, § 4 a § 5 ods. 1, 2 zák. č. 161/2005 Z. z., ako reštitučného predpisu). Vychádzajúc z uvedeného, odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdil. Vo vzťahu k namietanej aktívnej legitimácii sa odvolací súd v plnom rozsahu stotožnil s posúdením tejto aktívnej vecnej legitimácie ako ju posúdil súd prvej inštancie. Uviedol, že pri posúdení tohto inštitútu postupoval súd v súlade s ustálenou súdnou praxou (rozhodnutia NS SR sp. zn. 4Cdo/10/99, sp. zn. 5Cdo/139/2010 a sp. zn. 3Cdo/119/02). V danej veci je potom nepochybné, že súd prvej inštancie správne považoval za oprávnenú osobu Rímskokatolícku cirkev v Slovenskej republike, resp. jej útvar so samostatnou právnou subjektivitou, ktorým je žalobkyňa. Doplnil, že ak v rozhodnom období, t. j. od 8. mája 1945 do 1. januára 1990 prešla nehnuteľná vec do vlastníctva štátu alebo obce spôsobom zakotveným v ustanovení § 3 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z., ktorá bola evidovaná v pozemkovej knihe ako vlastníctvo právneho subjektu Rímskokatolíckej cirkvi sídliaceho mimo územia Slovenska, má sa za to, že išlo o prechod vlastníctva k tejto nehnuteľnosti z vlastníctva právneho subjektu Rímskokatolíckej cirkvi sídliaceho na území Slovenskej republiky (rozhodnutie NS SR sp. zn. 3Cdo/200/2010). Za nedôvodnú považoval odvolací súd aj námietku pasívnej vecnej legitimácie. Poznamenal, že žalovaný je právnickou osobou, ktorá ku dňu účinnosti reštitučného zákona spravovala a naďalej aj spravuje predmetné nehnuteľné veci vo vlastníctve Slovenskej republiky, a preto žalovanému s poukazom na ustanovenie § 4 ods. 1 zákona o cirkevných reštitúciách aj svedčí pasívna vecná legitimácia v tomto spore, pretože lesné pozemky vo vlastníctve štátu môže zo zákona spravovať iba jediný subjekt, ktorým je žalovaný. Pokiaľ ide o výzvu žalobkyne na vrátenie nehnuteľností zo dňa 1. apríla 2006, ktorú žalovaný prevzal dňa 6. apríla 2006, odvolací súd zhodne ako súd prvej inštancie uviedol, že predmetnú výzvu považuje za dostatočne zrozumiteľnú a určitú, t. j. spĺňajúcu všetky kritériá zák. č. 161/2005 Z. z. Výzva totiž obsahuje uvedenie kat. územia, čísla PKV, identifikáciu parciel, ako aj uvedenie dôvodu, že požadované nehnuteľnosti prešli do vlastníctva štátu z dôvodu uvedenom v § 3 ods. 1 písm. c) zák. č. 161/2005 Z. z., odňatím bez náhrady podľa zákona č. 142/1947 Zb. o revízii prvej pozemkovej reformy, čo osvedčuje aj zápis v pripojenej PKV č. 78. Uvedenú výzvu nie je možné oddeliť od príloh, ktoré boli spolu s ňou žalovanému doručované. K námietke žalovaného, že súd prvej inštancie vydal aj parcely s inou kultúrou ako sú lesné pozemky odvolací súd uviedol, že geodetická dokumentácia č. 43/2016 identifikuje nehnuteľnosti tak, ako sú zapísané v PKV č. 78 a súčasne sú evidované na LV č. XXXX a č. XXX. K týmto nehnuteľnostiam nebolo potrebné vyhotovovať geometrický plán, nakoľko sú identické a priamo identifikovateľné s pôvodnými pozemnoknižnými parcelami. Doplnil, že výpisom z LV č. XXXX pre kat. územie I. z 11. októbra 2016 bolo preukázané, že parcely, ktorých vydania sa žalobkyňa domáha z tohto LV, sú vo výlučnom vlastníctve SR - LESY SR š. p. Výpisom z LV č. XXX pre to isté kat. územie vyplýva, že uvedené parcely, ktorých vydania sa žalobkyňa domáha, sú vo výlučnom vlastníctve SPF Bratislava. Ortomapami týkajúcich sa parciel č. XXXX a č. XXXX zapísaných na LV č. XXXX pre kat. územie I. žalobkyňa preukázala, že ide o kultúru „trvalé trávne porasty“, ktoré vlastní žalovaný. V prípade parciel č. XXXX, XXXX, XXXX, XXXX, XXXX a XXXX. zapísaných na tom istom LV tak ide o kultúru „ostatná plocha“, kde je vlastníkom takisto žalovaný, pričom ide najmä o cesty slúžiace k prístupu na lesné pozemky a pôvodné lesné pozemky, ktoré zarástli trávny porastom. Vzhľadom na uvedené odvolací súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku rozhodnutia.

4. Proti uvedenému rozhodnutiu odvolacieho súdu podal žalovaný (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnil poukazom na § 421 ods. 1 písm. a) a písm. b) CSP. Uviedol, že odvolací súd vydaním parciel s inou kultúrou ako sú lesné pozemky porušil doktrínu legitímneho očakávania, a to z dôvodu, že údaje zapísané v katastri nehnuteľností sú právne záväzné, pokiaľ sa nepreukáže opak. V prípade pochybnosti o správnosti údajov evidovaných v katastri je možné ich opraviť v konaní o oprave chýb v katastrálnom operáte (§ 22 ods. 1 zák. č. 162/1995 Z. z.). Ak ide o lesný pozemok rozhoduje o zosúladiení údajov v katastri so skutočným stavom orgán štátnej správy lesného hospodárstva. V tejto súvislosti poukázal na rozsudok NS SR sp. zn. 3Sžo/84/2009 a skonštatoval, že odvolací súd sa odklonil od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, keď nepovažoval údaje uvedené v katastri za spoľahlivé a prekročil svoju právomoc, keď sám rozhodol o otázke druhu pozemku zapísaného v katastri, právnu otázku, ktorá podľa dovolateľa nebola dovolacím súdom ešte vyriešená, formuloval ako „či môže súd autonómne rozhodnúť o druhu pozemku zapísaného v katastri nehnuteľností a na základe voľnej úvahy určiť druh pozemku inak ako je vedený v katastri nehnuteľností“.

4.1. Ďalej namietal, že odvolací súd sa nedostatočne vysporiadal s posúdením splnenia všetkých zákonných podmienok, keď dostatočne nevyriešil otázku dôvodu odňatia nehnuteľností. Poukázal na to, že žiadnou listinou nebol preukázaný dôvod prechodu vlastníctva na štát alebo obec v zmysle reštitučného zákona, preto mal za to, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke „splnenia všetkých zákonných požiadaviek na navrátenie vlastníctva“, pričom poukázal na rozhodnutie dovolacieho súdu sp. zn. 4Cdo/247/2009.

4.2. Navrhol, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu vo výroku I. zmenil tak, že žalobu zamietne a vo výroku II. žalovanému prizná nárok na náhradu trov konania, alebo zruší rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vráti na ďalšie konanie. Zároveň navrhol, aby dovolací súd odložil vykonateľnosť a právoplatnosť napadnutého rozsudku.

5. K dovolaniu sa vyjadrila žalobkyňa. Uviedla, že právnu otázku, ktorú dovolateľ formuloval v bode a) súd prvej inštancie ani odvolací súd neriešili, pretože nerozhodovali o zmene druhu pozemku, ale či je možné žalované nehnuteľnosti vydať oprávnenej osobe. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu uvedenému v bode b) uviedla, že predmetná otázka už bola vyriešená dovolacím súdom ako aj Ústavným súdom SR. Poznamenala, že pozemnoknižná vložka je verejnou listinou a v prípade, že dovolateľ tvrdí niečo iné ako je vo verejnej listine uvedené, je povinný svoje tvrdenie preukázať, k čomu zo strany dovolateľa nedošlo.

6. Najvyšší súd SR o dovolaní rozhodol rozsudkom z 29. júna 2020 sp. zn. 2Cdo/162/2019, ktorým zrušil rozsudok Krajského súdu v Nitre z 10. októbra 2018 sp. zn. 5Co/200/2017 v časti, v ktorej potvrdil rozsudok Okresného súdu Nové Zámky z 23. januára 2017 č. k. 9C/56/2007-1054 o povinnosti žalovaného vydať a navrátiť žalobkyni vlastníctvo k nehnuteľnostiam vedených na LV č. XXXX pre katastrálne územie I. pod parc. č. XXXX, druh pozemku: trvalý trávny porast o výmere 33 909 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: ostatné plochy o výmere 2586 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: trvalý trávny porast o výmere 25 626 m², parc. č. XXXX., druh pozemku: ostatné plochy o výmere 4470 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: ostatné plochy o výmere 1532 m², parc. č. XXXX., druh pozemku: ostatné plochy o výmere 730 m², parc. č. XXXX., druh pozemku: ostatné plochy o výmere 1327 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: ostatné plochy o výmere 569 m², parc. č. XXXX, druh pozemku: ostatné plochy o výmere 148 m² a parc. č. XXX, druh pozemku: trvalé trávne porasty o výmere 9233 m² a vo výroku o trovách konania a vec v rozsahu zrušenia vracia Krajskému súdu v Nitre na ďalšie konanie a v prevyšujúcej časti dovolanie zamietol.

6.1. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, kde žalovaný tvrdil, že dovolacím súdom ešte nebola vyriešená práva otázka, „či môže súd autonómne rozhodnúť o druhu pozemku zapísaného v katastri nehnuteľností a na základe voľnej úvahy určiť druh pozemku inak ako je vedený v katastri nehnuteľností“, najvyšší súd poukázal na to, že otázku spôsobilosti predmetu cirkevnej reštitúcie riešil už vo svojom rozhodnutí č. k. 7Cdo/169/2016 zo 14. júna 2018 (R 75/2019), ktorým judikoval, že „Spôsobilým predmetom navrátenia vlastníctva podľa § 2 ods. 1 písm. a) zákona č. 161/2005 Z. z. nie je iná než poľnohospodárska pôda, ktorej legálnu definíciu vo forme taxatívneho výpočtu obsahuje ustanovenie § 2 písm. b) zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Spôsobilým predmetom

navrátenia vlastníctva podľa § 2 ods. 1 písm. b) zákona č. 161/2005 Z. z. sú výlučne stavby zodpovedajúce tam uvedeným kritériám (bez pozemkov).“ Uvedeným záverom dovolacieho súdu bol vymedzený a ohraničený okruh nehnuteľných vecí, ktoré v zmysle § 2 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. môžu byť spôsobilým predmetom navrátenia vlastníctva. S prihliadnutím na uvedené spočíva záver krajského súdu, že predmetné nehnuteľnosti sú spôsobilé byť predmetom vydania podľa § 2 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z., na nesprávnom právnom posúdení. Krajský súd sa ním zvoleným riešením otázky spôsobilosti predmetu na vydanie odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ktoré predstavuje rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 7Cdo/169/2016 zo 14. júna 2018. Z uvedených dôvodov najvyšší súd v zmysle § 449 a § 450 CSP rozsudok krajského súdu čiastočne zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

6.2. Pokiaľ žalovaný prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP vyvodzoval z toho, že odvolací súd sa v otázke „splnenia všetkých zákonných požiadaviek na navrátenie vlastníctva“ odklonil od rozhodnutia najvyššieho súdu vo veci vedenej pod sp. zn. 4Cdo/247/2009, najvyšší súd uviedol, že týmto rozhodnutím bolo zrušené rozhodnutie odvolacieho súdu pre nepreskúmateľnosť, pričom toto rozhodnutie zásadne nerieši otázku nepreukázania dôvodu prechodu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam na štát alebo obec v zmysle zákona č. 161/2005 Z. z., ale iba na margo uvádza náležitosti výzvy v zmysle § 5 ods. 1 uvedeného zákona. Keďže rozsudkom krajského súdu č. k. 5Co/200/2017 z 10. októbra 2018 vo vzťahu k parcelám označeným ako lesné pozemky nedošlo k odklonu od rozhodnutia najvyššieho súdu vo veci vedenej pod sp. zn. 4Cdo/247/2009, v tejto časti bolo dovolanie nedôvodné a ako také ho najvyšší súd v zmysle § 448 zamietol.

7. Uvedený rozsudok dovolacieho súdu bol zrušený nálezom Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 39/2021 zo dňa 5. mája 2021 a vec bola vrátená dovolaciemu súdu na ďalšie konanie. Ústavný súd skonštatoval porušenie čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd sťažovateľky Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstvo Nitra.

7.1. V odôvodnení nálezu skonštatoval, že ústavný súd už v uznesení č. k. I. ÚS 39/2021-32 z 26. januára 2021 (bod 9.) uviedol, že pokiaľ najvyšší súd v napadnutom rozsudku poukázal na skutočnosť, že spôsobilosť predmetu cirkevnej reštitúcie riešil vo svojom rozhodnutí č. k. 7Cdo/169/2016 zo 14. júna 2018 (R 75/2019), vo vzťahu k tomuto rozhodnutiu ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 46/2020-43 zo 4. februára 2020 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstvo Nitra, „ktorou namietala porušenie základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu. Ústavný súd následne nálezom č. k. III. ÚS 46/2020-71 z 30. marca 2021 rozhodol, že uznesením najvyššieho súdu č. k. 7Cdo/169/2016 zo 14. júna 2018 bolo porušené základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, uvedené uznesenie zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. V odôvodnení uvedeného nálezu konštatoval, že najvyšší súd vybral napadnuté uznesenie na uverejnenie do Zbierky stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, čím naznačil, že obdobné veci z hmotnoprávneho hľadiska vyžadujú zjednotenie, a ovplyvnil tak rozhodovanie všeobecných súdov v obdobných veciach. V okolnostiach daného prípadu ústavný súd zistil, že v čase rozhodovania najvyššieho súdu v predmetnej veci existovalo rozhodnutie s odlišným právnym názorom, a preto sa konajúci senát mal obrátiť na základe § 48 ods. 1 CSP na veľký senát. Tým, že najvyšší súd nepostúpil predmetnú vec veľkému senátu, neaplikoval vo veci relevantnú právnu normu, ktorej neaplikovanie sa z hľadiska procesného práva rovná vade zmätočnosti, čím došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu. Skutočnosť, že najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí vôbec nezmenil východiskové rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/238/2013 a nevysporiadal sa s ním, zaťažuje napadnuté uznesenie najvyššieho súdu i svojvôľou zakázanou čl. 46 ods. 1 ústavy.

7.2. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd skonštatoval, že rozsudok najvyššieho súdu č. k. 2Cdo/162/2019 z 29. júla 2020, ktorý sťažovateľka napadla ústavnou sťažnosťou, stratil právny podklad, na základe ktorého bol vydaný, keďže referenčné, resp. vzťažné uznesenie najvyššieho súdu č. k. 7Cdo/169/2016 zo 14. júna 2018 ústavný súd nálezom č. k. III. ÚS 46/2020-71 z 30. marca 2021 zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Za týchto okolností ústavnému súdu neostalo nič iné ako prisvedčiť tvrdeniu sťažovateľky, že odôvodnenie napadnutého rozsudku najvyššieho súdu nemožno považovať za dostatočné po skutkovej stránke ani po právnej stránke.

7.3. V bode 31. vyslovil, že úlohou najvyššieho súdu bude opätovne rozhodnúť o dovolaní žalovaného,

majúc na zreteli, že spravodlivosť, ktorá je osobitne zvýraznená v čl. 6 ods. 1 dohovoru, je kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu povinnosť hľadať také riešenie ním prejednávanej veci, ktoré nebude možné vyhodnotiť ako popierajúce zmysel a účel príslušných zákonných ustanovení. Ústavný súd na tomto mieste poukázal i na to, že osobitne posudzovanie otázok o reštitučných nárokoch je mimoriadne citlivé a v súdnych sporoch je potrebné pristupovať k riešeniu veci tak, aby nedošlo k ďalšej krivde. Preto v prípade znenia ustanovenia právneho predpisu umožňujúceho napr. viac verzii interpretácie alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a účelom príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybnosti, možno uprednostniť výklad e ratione legis (argumentácia zmyslom, rozumom, účelom) pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom. Okrem toho v zmysle dnes už ustálenej judikatúry je nesporné, že nejasné a neurčité právne normy nemožno aplikovať a vykladať na ťarchu adresáta právnej normy - účastníka konania (strany sporu) (k tomu aj III. ÚS 342/2017 - bod 40.).

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť.

9. Dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania v danej veci z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, resp. od vyriešenia otázky, ktorá nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu doposiaľ riešená.

10. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej neviedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom). Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP dovolací súd uvádza, že toto ustanovenie dopadá len na takú právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil, t. j. vysvetlil jej podstatu a uviedol súvisiace právne úvahy spolu s dôvodmi, pre ktoré zvolil práve riešenie, na ktorom založil svoje rozhodnutie a jej riešenia predstavuje odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP dopadá na otázku, ktorá nebola doposiaľ riešená dovolacím súdom.

11. V predmetnom spore záviselo rozhodnutie súdu predovšetkým na posúdení otázky, či žalobca splnil všetky zákonné požiadavky na navrátenie vlastníctva upravené v § 5 ods. 1 zákona o cirkevných reštitúciách.

11.1. Interpretáciou tohto ustanovenia sa zaoberal dovolací súd vo svojom rozhodnutí zo dňa 28. septembra 2010 sp. zn. 4Cdo/2447/2009, v ktorom vyslovil, že „Z hľadiska podstaty vzniku subjektívneho práva na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam je zákon č. 161/2005 Z. z. právnu skutočnosťou zakladajúcou toto právo pri splnení podmienok stanovených v tomto zákone. Vznik tohto práva je zároveň sprevádzaný vznikom povinnosti vydať nehnuteľné veci, ku ktorým sa žiada navrátiť vlastníctvo. Podmienkami vzniku práva na navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam sú existencia oprávnenej osoby, prechod vlastníckeho práva tejto osoby k nehnuteľným veciam vymedzeným v zákone na štát alebo na obec v rozhodnom období z dôvodu určeného zákonom (reštitučného dôvodu) a existencia povinnej osoby. Ustanovenie § 5 ods. 1 uvedeného zákona sa netýka podmienok vzniku práva na navrátenie vlastníctva, ale upravuje len spôsob jeho uplatnenia, a to tak, že ho treba uplatniť výzvou, že táto výzva musí mať písomnú formu, že musí byť urobená do 30. apríla 2006 a že v tejto lehote musí

byť preukázaný prechod vlastníctva k nehnuteľným veciam na štát alebo na obec z niektorého reštitučného dôvodu vymedzeného v § 3 tohto zákona, pričom následkom neuplatnenia práva v stanovenej lehote je jeho zánik. Bolo vecou oprávnenej osoby, či právo na navrátenie vlastníctva v určenej lehote uplatní, alebo či ho neuplatní a nechá uplynutím lehoty zaniknúť. K zániku práva by však došlo aj v prípade, ak by nebola dodržaná písomná forma výzvy alebo ak by z výzvy nebolo zrejmé, resp. zistiteľné, ku ktorým nehnuteľnostiam má byť prinavrátené vlastníctvo alebo ak by nebol preukázaný dôvod prechodu vlastníctva na štát alebo na obec v zmysle § 3 zákona č. 161/2005 Z. z. Samotnú výzvu však nebolo možné považovať za právny úkon, pretože s ňou nebol spojený vznik práva na navrátenie vlastníctva, pretože, ako už bolo uvedené, vznik tohto práva bol podmienený splnením iných podmienok. Výzvou sa len malo uplatniť existujúce právo. Ak by vznik práva bol spojený až s doručením písomnej výzvy v zákonom určenej lehote, potom by sa nemohlo uplatniť ustanovenie o zániku tohto práva jeho neuplatnením, lebo by nemalo čo zaniknúť (zaniknúť môže len existujúce právo). Na takúto výzvu preto nebolo možné klásť prísne formálne a obsahové požiadavky vyžadované zákonom pre platnosť právnych úkonov. Zákon č. 161/2005 Z. z. je podľa predmetu v ňom obsiahnutej právnej úpravy reštitučným predpisom, ktorého účelom je zmierniť následky minulých majetkových a iných krívd. Orgány štátu sú pri aplikácii a interpretácii tohto predpisu povinné postupovať v súlade so zákonnými záujmami subjektov, ktorých ujma má byť aspoň čiastočne kompenzovaná. K splneniu jeho účelu a cieľa je preto nutné, aby súdy interpretovali tento predpis vo vzťahu k oprávneným osobám čo najústretovejšie v duchu snahy o zmiernenie niektorých majetkových krívd, v dôsledku ktorých k prechodu majetku došlo. Z hľadiska interpretácie § 5 ods. 1 uvedeného zákona to potom znamená, že pre riadne uplatnenie práva na navrátenie vlastníctva bolo postačujúce, ak v písomnej výzve doručenej povinnej osobe do 30. apríla 2006, boli nehnuteľnosti, ku ktorým sa uplatnilo právo na navrátenie vlastníctva, označené hocí aj len odkazom na konkrétne pozemnoknižné vložky v konkrétnom katastrálnom území, a rovnako bolo postačujúce, ak reštitučný dôvod v zmysle § 3 zákona bol preukázaný hocí aj len odkazom na dokument zapísaný v pozemnoknižných vložkách, z ktorého bol tento dôvod zistiteľný. Podľa § 68 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení platnom v čase doručenia výzvy žalovaným bol totiž katastrálny operát (súbor dokumentačných materiálov obsahujúcich údaje katastra z jedného katastrálneho územia) verejný, každý mal právo doň nahliadať a robiť si z neho výpisy, odpisy alebo náčrty. V zmysle § 69 tohto zákona správa katastra bola povinná na požiadanie vyhotoviť potvrdený výpis alebo potvrdenú kópiu z pozemkových kníh, pričom tieto listiny boli označené za verejné listiny. Verejne dostupnou listinou s možnosťou jej vyžiadania z príslušného archívu bol aj dokument zistiteľný z pozemnoknižných vložiek, na základe ktorého bolo zapísané vlastnícke právo štátu. Týmto dokumentom bol v predmetnej veci výmer O., z ktorého bol zrejmý dôvod prechodu vlastníctva na štát. Žalovaným preto boli dostupné všetky potrebné údaje týkajúce sa uplatneného práva na navrátenie vlastníctva vydaním nehnuteľných vecí.“

11.2. Rovnaký názor prezentoval aj Ústavný súd SR v náleze zo 7. júla 2010 sp. zn. I. ÚS 12/2010, v ktorom uviedol: „V prípade písomnej výzvy podľa § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. nemožno ustúpiť od požiadavky určitosti tohto jednostranného právneho úkonu ako podmienky jej platnosti v súlade s § 37 Občianskeho zákonníka, ako to správne konštatoval aj krajský súd. Avšak vzhľadom na to, že v § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. nie je bližšie vymedzený obsah pojmu „výzva“ a jej náležitosti, potom sa stanovenie minimálnych kritérií pre jej určitosť a platnosť musí spravovať takým výkladovým pravidlom, ktorý sleduje naplnenie účelu zákona. Stanovenie minimálnych kritérií pre určitosť a platnosť výzvy nesmie opomenúť ani to, či obsah výzvy je spôsobilý vyvolať zákonodarcom zamýšľané účinky, a rovnako je namieste neopomenúť a prihliadať na konkrétne okolnosti vecí vrátane subjektu oprávnenej a povinnej osoby. Podľa názoru ústavného súdu vzhľadom na už uvedené nemožno pri výzve oprávnenej osoby podľa § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. ustúpiť od požiadavky minimálnej konkretizácie nehnuteľností, ku ktorým si oprávnená osoba uplatňuje reštitučný nárok a uvedenia dôvodu, o ktorý ho opiera. Podľa ústavného súdu na splnenie požiadavky určitosti výzvy požiadavka minimálnej konkretizácie nehnuteľností, ku ktorým si sťažovateľka ako oprávnená osoba v posudzovanom prípade uplatnila reštitučný nárok, bola splnená označením príslušnej pozemkovoknižnej vložky a katastrálneho územia.“

12. Odvolací súd (zhodne so súdom prvej inštancie) dospel k záveru, že výzvu žalobkyne na vrátenie

nehnutelností zo dňa 1. apríla 2006, považuje za dostatočne zrozumiteľnú a určitú, t. j. spĺňajúcu všetky kritériá zák. č. 161/2005 Z. z.. Výzva totiž obsahuje uvedenie kat. územia, čísla PKV, identifikáciu parciel, ako aj uvedenie dôvodu, že požadované nehnuteľnosti prešli do vlastníctva štátu z dôvodu uvedenom v § 3 ods. 1 písm. c) zák. č. 161/2005 Z. z., odňatím bez náhrady podľa zákona č. 142/1947 Zb. o revízii prvej pozemkovej reformy, čo osvedčuje aj zápis v pripojenej PKV č. 78. Uvedenú výzvu nie je možné oddeliť od príloh, ktoré boli spolu s ňou žalovanému doručované.

13. Na základe vyššie uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že dovolateľ neopodstatnene tvrdí dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, majúci za to, že odvolací súd sa pri vyriešení zákonných požiadaviek na navrátenie vlastníctva upravených v § 5 ods. 1 zákona o cirkevných reštitúciách odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Jeho rozhodnutie je plne súladné s praxou dovolacieho súdu.

14. Nastolenú právnu otázku, „či môže súd autonómne rozhodnúť o druhu pozemku zapísaného v katastri nehnuteľností a na základe voľnej úvahy určiť druh pozemku inak ako je vedený v katastri nehnuteľností“ odvolací súd neriešil, preto v tomto prípade žalovaný v dovolaní nevymedzil právnu otázku, na ktorej riešení odvolací súd založil svoje rozhodnutie. Odvolací súd totiž neriešil záväznosť údajov katastra ani nesúlad údajov katastra so skutočným stavom. Na základe jeho rozhodnutia nedošlo k zmene zápisu údajov v katastri. Dovolenia argumentácia žalovaného preto nepredstavuje vymedzenie podstatnej právnej otázky tak, ako to predpokladá § 421 ods. 1 CSP v spojení s § 432 ods. 2 CSP.

15. Dovolenie súd posúdil podľa obsahu (§ 124 CSP) a dospel k záveru, že dovolateľ namieta aj nesprávne právne posúdenie otázky spôsobilého predmetu navrátenia vlastníctva v zmysle § 2 ods. 1 zákona o cirkevných reštitúciách.

15.1. Túto otázku riešil dovolací súd v rozhodnutí sp. zn. 4Cdo/238/2013 zo dňa 28. júla 2014. Vyslovil právny názor, že pri navracaní na základe reštitučného nároku je navrátenie prípustné i v prípade, ak medzitým pôda zmenila svoje charakter. „Odvolací súd dospel k záveru, že je nesporné, že pozemky (pozn. ktoré mali byť predmetom reštitúcie) pôvodne tvorili lesný pôdny fond, ale na základe žiadosti fyzických osôb, kupujúcich M. a J., boli tieto rozhodnutím Okresného úradu v K., odbor pozemkového poľnohospodárstva a lesného hospodárstva vyňaté z lesného pôdneho fondu a preradené do kultúry zastavané plochy.“ Najvyšší súd k tomu uviedol: „Ak potom odvolací súd na základe takto zisteného skutkového stavu dospel k záveru, že predmetná nehnuteľnosť spĺňa podmienky ustanovenia § 2 ods. 1 písm. c/ zákona č. 161/2005 Z. z., podľa ktorého vlastnícke právo sa vracia k nehnuteľným veciam, 8 ktoré tvoria lesný pôdny fond, hospodárske stavby a ostatné stavby súvisiace s ním a ustanovenie § 6 cit. zákona nemožno na prejednávanej vec aplikovať, bolo potrebné jeho rozhodnutie považovať za vecne správne, a to bez potreby osobitne vykladať pojem „lesný pozemok“ v zmysle zákona č. 61/1977 Zb., resp. zákona č. 326/2005 Z. z.“

15.2. Aj Ústavný súd SR v náleze z 25. októbra 2017 sp. zn. III. ÚS 342/2017 vyslovil rovnaký názor na výklad ustanovení zákona o cirkevných reštitúciách, t. j. že ich je potrebné vykladať širšie - v prospech reštituentov. V bode 35. nálezu výslovne uviedol, že „Rozlišovanie „poľnohospodárskej pôdy“ podľa zákona č. 220/2004 Z. z. a „poľnohospodárskeho pôdneho fondu“ podľa zákona č. 307/1992 Zb. nemá opodstatnenie, keďže jediným účinným zákonom, na ktorý mohol reštitučný zákon č. 161/2005 Z. z. v čase jeho prijatia odkázať, bol zákon č. 220/2004 Z. z. (účinný od 1. mája 2004). Vylúčenie parciel reálne využívaných na poľnohospodárske účely, ale formálne evidovaných inak ako orná pôda, chmeľnice, vinice, ovocné sady, záhrady a trvalé trávne porasty by bolo popretím práva na spravodlivosť ako imanentnej kategórie daného reštitučného práva k pôvodnému cirkevnému majetku. Obdobne aj vylúčenie parciel slúžiacich na zabezpečenie využívania poľnohospodárskej pôdy na daný účel (cesta, chodník, hospodársky dvor a pod.) z vydania nehnuteľnosti reštituentovi by mohlo znamenať v okolnostiach konkrétnej veci znemožnenie faktického užívania reštituovanej poľnohospodárskej pôdy, čím by došlo k popretiu samotného účelu reštitúcie.“

16. Z rovnakých hľadísk posudzoval odvolací súd predmet reštitučného nároku aj v danej veci, teda širšie v prospech reštituenta. Pokiaľ nevychádzal z formálnej evidencie katastra, ale z reálneho využívania nehnuteľností (ako cesty slúžiace k prístupu na lesné pozemky a pôvodné lesné pozemky,

ktoré zarástli trávnatým porastom - bod 18. rozsudku odvolacieho súdu) postupoval správne.

17. Dovolací súd z vyššie uvedených dôvodov uzatvára, že súdy v základnom konaní sa od ustálenej praxe dovolacieho súdu pri riešení dovolacej otázky neodchýlili, práve naopak v plnom rozsahu ju rešpektovali.

18. Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie v danej veci smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné, preto dovolanie odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

19. Žalobkyňa bola v dovolacom konaní úspešná, a preto na základe ustanovenia § 453 ods. 1 s použitím § 255 ods. 1 CSP má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

20. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.